

↑ symbolische 'gaspút' van kunstenaar Arjen Boerstra bij Thesinge; foto Marleen Annema

Open Call

Gaserfgoed op de kaart

Bijlage 2 context en achtergrond initiatieven

Universiteit
Utrecht

Funded by
the European Union
projectnummer: 101132385

↑ met hekwerk afgesloten gaslocatie; foto Marleen Annema

Colofon

Datum: 14 januari 2026

Uitgave: EPIQ, Universiteit Utrecht & Landschapswerkplaats

www.epiqgroningen.nl | www.uu.nl | www.landschapswerkplaats.nl

www.pitch-horizon.eu

Inhoudsopgave

1 Nationaal Programma Groningen

2 Toukomst

EPIQ

Vergroenen Gaslocaties en de Landschapswerkplaats

3 Samenwerking

Universiteit
Utrecht

Funded by
the European Union
projectnummer: 101132385

Landschapswerkplaats

1 Nationaal Programma Groningen

De afgelopen jaren hebben Groningers door de gaswinningsproblematiek - aardbevingen, bodemdaling, fysieke en mentale schade - veel te verduren gehad. De onzekerheid over schadeherstel en versterking sleept soms jaren voort. De aanpak heeft de hoogste prioriteit en veel mensen en organisaties zijn hiermee hard aan de slag.

Tegelijkertijd is er meer nodig om Groningen een goede toekomst te geven. Nationaal Programma Groningen (NPG) - een samenwerkingsverband van Rijk, provincie en gemeenten - richt zich op dit 'meer'. Het programma heeft een looptijd van tien jaar en duurt tot 2030.

nationaal programma
gr[☀]oningen

2 Toukomst

In 2020 heeft het NPG het programma Toukomst opgezet. Inwoners van Groningen konden op talloze manieren hun visies en ideeën delen over de toekomst van de provincie. Maar liefst 900 ideeën zijn ingediend. Voor het uitwerken en uitvoeren van deze ideeën tot haalbare projecten is 100 miljoen euro beschikbaar gesteld.

EPIQ

Een van de ingediende ideeën is EPIQ. De initiatiefnemers van EPIQ vinden dat het gaswinnings- en aardbevingsverhaal te veel het verhaal van Groningers alleen is. Zij zien een interactief centrum voor zich, met nationale uitstraling, dat bezoekers uit het hele land trekt. Begin 2030 zal er in Groningen een museum en documentatiecentrum over

het Groningse gasverhaal zijn. EPIQ wordt een plek waar volwassenen en kinderen op ontdekkingstocht kunnen gaan door de wereld van het gas. Hier leren zij op speelse wijze over toekomstgerichte vraagstukken rond energie en de complexe relatie die Groningers hebben met het aardgas dat zich onder de bodem van hun provincie bevindt. In tegenstelling tot andere initiatieven werkt EPIQ bottom-up; van, voor en met Groningers!

Toukomst

Krachten bundelen
voor Groningen

Tot de opening van dit museum en documentatiecentrum wil EPIQ de mogelijkheid benutten om al interesse te wekken bij het Groningse publiek en publiek verder weg. Niet enkel om de aandacht te richten op wat er komen gaat, maar ook om te starten met het creëren van **draagvlak** voor de doelstelling van EPIQ: **de geschiedenis van het Groningse gas als erfgoed bewaren**. Lokaal betekent dit dat EPIQ als initiatief bekendheid moet krijgen om betrokkenheid te creëren. Verder van Groningen weg, betekent dit interesse aanwakken en helpen in het versterken van de toeristische aantrekkingskracht van de regio. Het is belangrijk dat EPIQ zich nu al verankert in het (cultuur) landschap van Groningen omdat veel initiatieven nooit verder dan de tekentafel zijn geraakt.

Om deze reden wil EPIQ een **fietsroute over het Groningen gasveld** uitstippelen. Deze route, georganiseerd rond historische ankerpunten (waaronder de gaslocaties als recent erfgoed), kan een mechanisme worden om alvast EPIQ zichtbaar te maken en te beginnen met de co-curatatie van erfgoed. Er is gekozen voor twee verschillende routes die samenkomen in Schildmeer, een mogelijke locatie voor EPIQ. Bij het Schildmeer komt een mobiele **pop-up galerij** die een soort *gateway* is voor de fietsroute en context kan bieden

aan EPIQ en het omliggende cultuurlandschap. De ankerpunten krijgen zoveel mogelijk een markering met **kunstinterventies** om een duidelijke publiekservaring te maken. Tegelijkertijd moeten deze interventies ook een lokaal erfgoed productieproces in gang zetten en het draagvlak van EPIQ verstevigen.

EPIQ werkt samen met de Universiteit Utrecht. De universiteit doet onderzoek naar onder andere het gaswinningserfgoed. Dat vindt plaats onder de vlag van het Europees project PITCH-Horizon, een Europese zoektocht naar het behoud en presentatie van petroleum erfgoed.

Initiatief Vergroenen Gaslocaties en de Landschapswerkplaats

Het programma Toukomst heeft ook veel ideeën opgeleverd die over het landschap van Groningen gaan. Kortweg gaat het om ideeën voor het mooier, groener, biodiverser en toegankelijker maken van het Groninger landschap. Het Toukomstpanel, een panel van inwoners van Groningen uit alle lagen van de bevolking, heeft deze 'landschapsideeën' geselecteerd, gebundeld en teruggebracht tot tien initiatieven.

Een van deze initiatieven is Vergroenen Gaslocaties. De initiatiefnemers, inwoners van Thesinge, stellen voor om de verlaten gaslocaties te **vergroenen en open te stellen** voor omwonenden en recreanten. Dit plan biedt niet alleen symbolische verwerking van het verleden, maar draagt ook bij aan biodiversiteit, landschapsonderhoud en gemeenschapsvorming. Het worden **plekken van herinnering**, maar dan met een positieve lading. **Kunst** kan onderdeel zijn van de transformatie. **Het verhaal van de gaswinning** is ook een belangrijk onderdeel van de plek. Waar deze gaslocaties voorheen littekens in het veelal open landschap waren, kunnen ze nu worden omgevormd tot levendige, groene gebieden die uitnodigen tot ontmoeting en recreatie. De Groninger geschiedenis wordt **niet weggepoetst maar beleefbaar gemaakt** in het landschap.

Voor de uitvoering van dit initiatief en de andere 9 specifieke initiatieven is de Landschapswerkplaats opgericht. De Landschapswerkplaats bestaat uit een team van professionals van Prolander en Landschapsbeheer Groningen die de initiatiefnemers helpt hun idee naar een plan en uiteindelijk uitvoering te brengen.

3 Samenwerking

De bewonersinitiatieven EPIQ en Vergroenen Gaslocaties gaan in de kern over hetzelfde idee: hoe geven we een andere, positieve wending aan de gaslocaties? Hoe vertellen we het verhaal van de gaswinning, en hoe voorkomen we dat dit onderdeel van de Groninger geschiedenis helemaal uit het landschap verdwijnt alsof er niets is gebeurd? Dat is één reden voor beide initiatieven om samen te werken.

De tweede reden is dat de Universiteit Utrecht onderzoek naar de gaswinningsproblematiek uitvoert onder de vlag van het Europese programma PITCH-Horizon. Dit programma onderzoekt het behoud en de presentatie van het 'petroleum erfgoed'. Binnen dit programma heeft de Universiteit Utrecht een fietsroute langs een aantal 'ankerpunten' over het Groninger gasveld via het bestaande knooppuntennetwerk uitgezet. De gaslocaties maken deel uit van die ankerpunten maar het kunnen ook andere publiekstrekkingen zijn zoals borgen, historische waterwegen en andere.

EPIQ is aangehaakt bij het PITCH-onderzoek en samen willen zij via een fietsroute aandacht vragen en draagvlak creëren voor het behoud van het erfgoed van het Groninger gas. De fietsroute die is uitgezet, raakt direct aan de gebieden waar de Landschapswerkplaats aan de slag is of gaat. Dat is de derde reden om samen te werken.

De fietsroute en de schetssessie Garmerwolde

EPIQ | Universiteit Utrecht en Vergroenen Gaslocaties | Landschapswerkplaats hebben als eerste stap in deze samenwerking op 26 juni 2025 een schetssessie georganiseerd rond de uitgezette fietsroute. Daar zijn in drie groepen ideeën en verhalen opgehaald en ingetekend.

Tijdens de schetssessie is ook de fietsroute verder aangescherpt en aangevuld. In het schetsboek 'Verhalende fietsroute over het bevingingsgebied' zijn de resultaten van de sessie vastgelegd.

Het enthousiasme van de aanwezigen stimuleerde EPIQ | Universiteit Utrecht en Landschapswerkplaats | Vergroenen Gaslocaties de samenwerking door te zetten. Het is de bedoeling in 2026 weer twee schetssessies te organiseren, gericht op de uitwerking van een concreet gebied langs de fietsroute, onder andere rond Steendam. Uit de samenwerking is dus ook de open call voortgekomen. We hopen op deze manier het denken over het gaserfgoed op gang te brengen, en de oorspronkelijke ideeën van de initiatiefnemers van EPIQ en Vergroenen Gaslocaties onder de aandacht te brengen en te houden.

www.epiqgroningen.nl
www.uu.nl
www.landschapswerkplaats.nl
www.pitch-horizon.eu

Universiteit
Utrecht

Funded by
the European Union
projectnummer: 101132385

